

ЗАВИСИМОСТ МЕЖДУ СЪДЪРЖАНИЕТО НА ЦИНК В ЛИСТАТА И БИОЛОГИЧНИТЕ ПРОЯВИ НА ПАТЛАДЖАНА (*Solanum melongena* L.) ПРИ ЛИСТНО ТОРЕНЕ

КОСТАДИН КОСТАДИНОВ*, ДЕНКА КОСТОВА
Аграрен университет, Пловдив
*E-mail: kostadinov8@abv.bg

Influence between the Content of Zinc in Leaves and the Biological Manifestations of Eggplant (*Solanum melongena* L.) in Foliar Spray

K. Kostadinov*, D. Kostova
Agricultural University, Plovdiv, Bulgaria

Abstract

In 2004 – 2006 at the experimental field of the department of Horticulture at the Agricultural University – Plovdiv at Molic Fluvisols soil, a trial was carried out to evaluate the efficacy of foliar spray on eggplant cv. "Patladjan 12", grown as mid-early field production. The variants tested were: 1) $N_0P_0K_0$ – control; 2) $N_{12}P_6K_6$ – background; 3) $N_{24}P_{12}K_{12}$ – background; 4) Fitona 1; 5) Hortigrow; 6) Agroleaf; 7) Kristalon; 8) $N_{12}P_6K_6$ + Fitona; 9) $N_{12}P_6K_6$ + Hortigrow; 10) $N_{12}P_6K_6$ + Agroleaf; 11) $N_{12}P_6K_6$ + Kristalon; 12) $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Fitona; 13) $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Hortigrow; 14) $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Agroleaf; 15) $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Kristalon per da.

More intensive assimilation of Zn was established in variant fertilized with $N_{12}P_6K_6$ + Fitona. It was established relationship between the zinc content in leaves and the level of productivity, the concentration of photosynthetic pigments, the functional activity of photosynthesis apparatus of eggplant.

Key words: eggplant, fertilization, zinc, productivity, chlorophyll, photosynthesis, foliar spray

Фотосинтетичните пигменти, съсредоточени в хлоропластите, участват в поглъщането на светлинната енергия. В литературните източници се посочва, че високото общо съдържание на тази група растителни пигменти е един от основните фактори, стимулиращи биологична продуктивност на организма. Установено е, че приложението на листния тор Masterblend при пипера е свързано с промени в листния газообмен, съдържанието на пластидни пигменти и със силно проявена сортова диференциация (Панайотов, Стоева, 2005).

Чрез много изследвания е доказано благоприятното влияние на цинка върху образуването на пигменти в листата на различните култури. При по-ниско съдържание на кислород в хранителната среда цинкът стимулира образуването на зелените пигменти в листата, особено на хлорофил *b*. Това води до стесняване на съотношението на хлорофил *a* към хлорофил *b* в общата сума на зелените пигменти, до активиране процеса на фотосинтезата и до натрупване на повече органични вещества в растенията. Независимо от това, че при недостиг на цинк намаляват съдържанието на хлорофила и

интензивността на фотосинтезата (Пирибок, 1974), все още, не е доказано специфичното действие на този микроелемент както в биосинтезата на хлорофила, така и в реакциите на фотосинтезата.

Допуска се и неговото участие в биосинтезата на предшествениците на хлорофила (Школьник, 1974).

По-голяма част от съдържащия се в листата цинк е във вид на йони или нискомолекулни съединения. Според сведения на Косицын (1965) около 80% от цинка в листната тъкан на някои растения се намират в клетъчния сок в йонна форма или във вид на нискомолекулни съединения, около 10% – в белтъчините на цитоплазмата и около 10% – в митохондриите.

Биологична ефективност на листното подхранване е установена в редица изследвания относно влиянието му върху водния режим на растенията, активността на кореновата система, физиологичните процеси в растенията и възможността чрез листно третиране да се допълни минералното торене (Franke, 1986; Pavlova et al., 1986; Alexander, Schroeder, 1987; Ботева, Петкова, 2007). Изследван е ефектът от листно подхранване с Agroleaf

върху добива, съдържанието на нитрати и някои физиологични параметри при градински фасул (Stancheva et al., 2004).

Целта на настоящото изследване беше да се установи зависимостта между съдържанието на цинк в листата на патладжана и биологичните прояви на растенията при използване на торове за листно подхранване с оглед оптимизиране минералното хранене на тази култура.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

През периода 2004 – 2006 г. в УОП на Катедра „Градинарство“ при АУ – Пловдив е проведен полски опит с патладжан сорт *Патладжан 12*, отгледан като средно ранно полско производство. Опитът е заложен на Алувиално-ливадна почва при следните варианти: 1) $N_0P_0K_0$ – контрола; 2) $N_{12}P_6K_6$; 3) $N_{24}P_{12}K_{12}$; 4) Фитона 1; 5) Hortigrow универсален; 6) Agroleaf Тотал; 7) Kristalon специален; 8) $N_{12}P_6K_6$ + Фитона 1; 9) $N_{12}P_6K_6$ + Hortigrow универсален; 10) $N_{12}P_6K_6$ + Agroleaf Тотал; 11) $N_{12}P_6K_6$ + Kristalon специален; 12) $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Фитона 1; 13) $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Hortigrow универсален; 14) $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Agroleaf Тотал; 15) $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Kristalon специален.

Фитона 1 ($N_{6,6}P_{4,0}K_{5,1}Fe_{0,01}V_{0,15}$) е български специализиран течен тор за листно подхранване; Hortigrow универсален ($N_{20}P_{20}K_{20}$) е прахообразен, 100% водоразтворим тор за листно подхранване; Agroleaf Тотал ($N_{20}P_{20}K_{20}$) е листен тор, произведен в Холандия, съдържа чисти висококонцентрирани материали в прахообразна форма; Kristalon специален ($N_{18}P_{18}K_{18}Mg_3$) е прахообразен продукт на химическия концерн „Норск Хидро“ с универсална формула.

Фосфорът и калият са внесени под формата на троен суперфосфат и калиев сулфат при предпосадъчната обработка на площта, азотът като амониев нитрат и листните торове – като двукратно подхранване в началото на цъфтежа и около 20 дни по-късно. Торовете Kristalon и Agroleaf са използвани в доза 300 g/da, Фитона в доза 250 ml/da, а Hortigrow в концентрация 0,3%. Листното подхранване е извършвано привечер с гръбна пръскачка, като на декар е изразходван по 80 литра работен разтвор с добавка на прилепител.

Цинкът е определян спектрофотометрично с Трифенилтетразолов хлорид (ТТС) (Alexandrov, Kamburova, 1985). Йонно-асоциираният комплекс на Zn (II) с ТТС образува добре разтворим в 1,2-дихлороетан асоциат. При концентрация на трифенилтетразоловия хлорид $1,2 \times 10^{-3}$ mol/l, концентрация на тиоцианатните йони 1,3 mol/l и киселинност на водната фаза pH 2, е определено съдържанието на Zn (II) в разтворите на растителните проби.

Светлинната абсорбция е измерена на спектрофотометър UV-VIS, Carl Zeiss Jena (Germany), $b = 1$ cm, $\lambda = 360$ nm.

Добивът е изчислен в kg/da.

Съдържание на пластидни пигменти – анализирани са по 14 добре оформени листа от вариант, от средните етажи на растенията, от четирите повторения във фенофаза начало на плододаване. Хлорофил *a*, *b* и каротиноидите са определяни по метода на Lichtenthaler and Wellburn (Lichtenthaler, 1987). Пигментите са извлечени с ацетон 80% и са филтрирани с филтър Г - 3. Отчетени са със спектрофотометър “Specol 11” Carl Zeiss Jena, Germany (Берова и др., 2004). Измерването е извършено при три дължини на вълната на светлината, отговарящи на максимумите на поглъщане на отделните пигменти: хлорофил *a* = 663 nm; хлорофил *b* = 644 nm; каротеноиди = 440 nm.

Листният газов обмен: скорост на фотосинтезата (A), интензивност на транспирацията (E) и устична проводимост (g_s) са определени с фотосинтетична система LCA - 4 (ADC, England) (Берова и др., 2004). Скоростта на нето фотосинтезата е определяна по намаляващата концентрация на CO_2 в камерата, а интензивността на транспирацията – по нарастващата концентрация на водните пари. Устичната проводимост се отчита автоматично от апарата, като се използват данните за E, температурата, енергийния баланс в камерата и концентрацията на водните пари. Измерванията са направени с интактни растения – по четири от всеки вариант. За всеки анализ в листната камера на апарата се поставя по един лист от растение, като условията на средата са: интензивност на светлината 1200 – 1800 $\mu mol\ m^{-2}s^{-1}$, температурата на въздуха 26 – 30 °C и относителната влажност на въздуха 60 – 65%.

Статистическият анализ е извършен с MS Excel, като е използван модулът за регресионен анализ.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Фотосинтетичните пигменти са един от важните вътрешни фактори, определящи фотосинтетичната активност, а оттам и добива. В нашето изследване е проследена връзката между количеството на цинка в листата от патладжан и добива, съдържанието на листни пигменти и параметрите на фотосинтезата при използване на различен минерален фон и подхранване с различни листни торове. В досегашните проучвания не е проследена тази зависимост.

От получените резултати за натрупване на цинк в листата се вижда, че неговото съдържание е най-малко в растенията, торени с Agroleaf – 0,06 mg/g

Zn (фиг. 1). Най-високо е съдържанието на цинк в листата на растенията, торени с $N_{12}P_6K_6$ + Фитона – 0,28 mg/g Zn, следвани от $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Kristalon – 0,20 mg/g Zn поради това, че листните торове Фитона и Kristalon съдържат специфични комбинации от макро- и микроелементи, стимулиращи смукателната способност на корените, което подпомага усвояването на цинк от почвата.

Максималните стойности на пластидните пигменти се наблюдават след внасяне на $N_{24}P_{12}K_{12}$ + листни торове. Съдържанието на *хлорофил а*, *хлорофил b* и *каротеноиди* е най-високо при $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Kristalon, съответно 2,51, 1,84 и 0,82 mg/g и при $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Agroleaf, съответно 2,49, 1,83 и 0,81 mg/g.

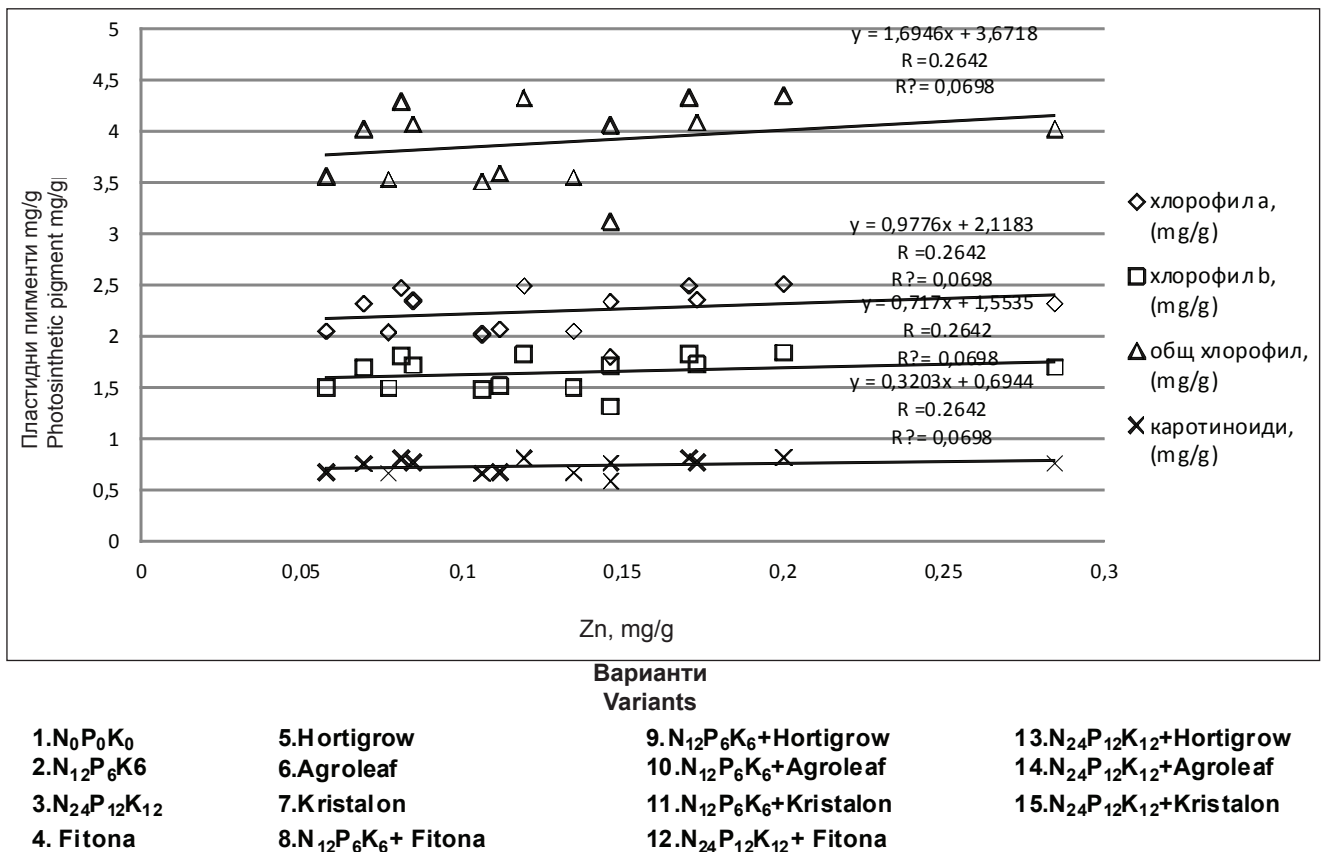
Комбинирането на по-ниския фон $N_{12}P_6K_6$ с листно подхранване увеличава количеството на *хлорофил b* от 13,20% при $N_{12}P_6K_6$ + Фитона до 28,90% при $N_{12}P_6K_6$ + Kristalon.

Най-голямо е увеличението при по-високия фон $N_{24}P_{12}K_{12}$, комбиниран с листни торове. То варира от 37,4% след торене с $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Фитона до 39,4% след $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Kristalon. Тази тенденция се наблюдава и по отношение натрупването на *хлорофил а* и *каротеноидите*.

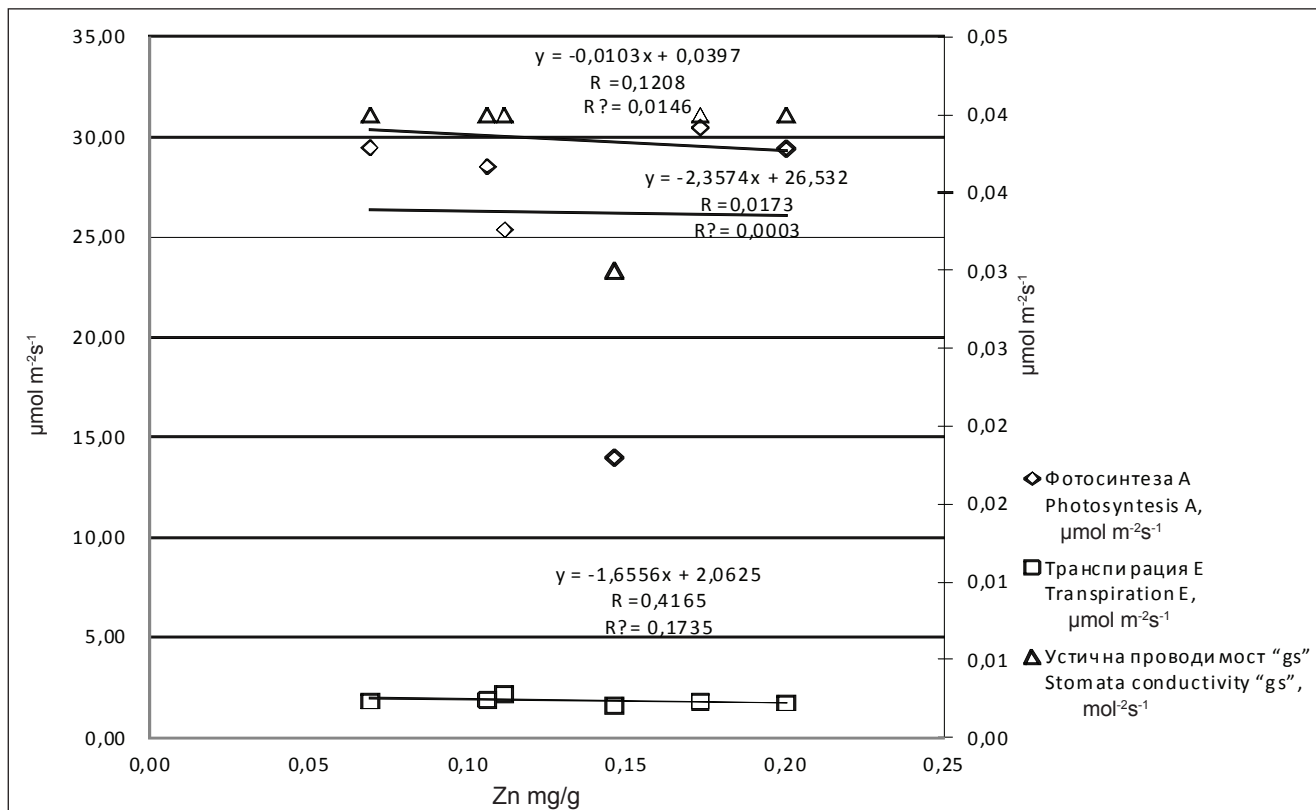
На фиг. 1 са показани регресионните линии, отразяващи измененията на фотосинтетичните пигменти в зависимост от количеството на цинка. Корелационните връзки между цинка и пластидните пигменти са силни. Коефициентите на детерминация са приблизително еднакви (6,98%), което значи, че в 6,98% от случаите промените на цинка ще доведат до промени във фотосинтетичните пигменти. Абсолютните изменения в пластидните пигменти, които ще настъпят с единица изменение на цинка, са измерени с коефициентите на регресия, които са съответно за *хлорофил а* $B = 0,9776$, за *хлорофил b* $B = 0,717$ и за *каротеноидите* $B = 0,320$.

В зависимост от количеството на цинка в листата се променят и параметрите на листния газообмен. От изпитваните варианти с най-висока скорост на фотосинтезата са тези, при които е приложено листно подхранване с Kristalon – самостоятелно или на фон от минерални торове, като най-висока стойност се установи при варианта, торен с $N_{12}P_6K_6$ + Kristalon – $30,49 \mu\text{mol m}^{-2}\text{s}^{-1}$. Това се дължи на съдържащия се в този листен тор магнезий, участващ в молекулата на хлорофила.

При вариантите без листно подхранване най-ви-

Фиг. 1. Зависимост между съдържанието на цинк и пластидни пигменти в листа от патладжан
 Fig. 1. Subordination between the content of Zn and photosynthetic pigments in leaves of eggplant

Варианти

1. $N_0P_0K_0$ -контрола
2. $N_{12}P_6K_6$

3. $N_{24}P_{12}K_{12}$
7. Kristalon

11. $N_{12}P_6$ +Kristalon
15. $N_{24}P_{12}K_{12}$ +Kristalon

Фиг. 2. Зависимост между съдържанието на цинк в листата и листния газообмен на растения от патладжан във фенофаза масово плододане (средно за периода)

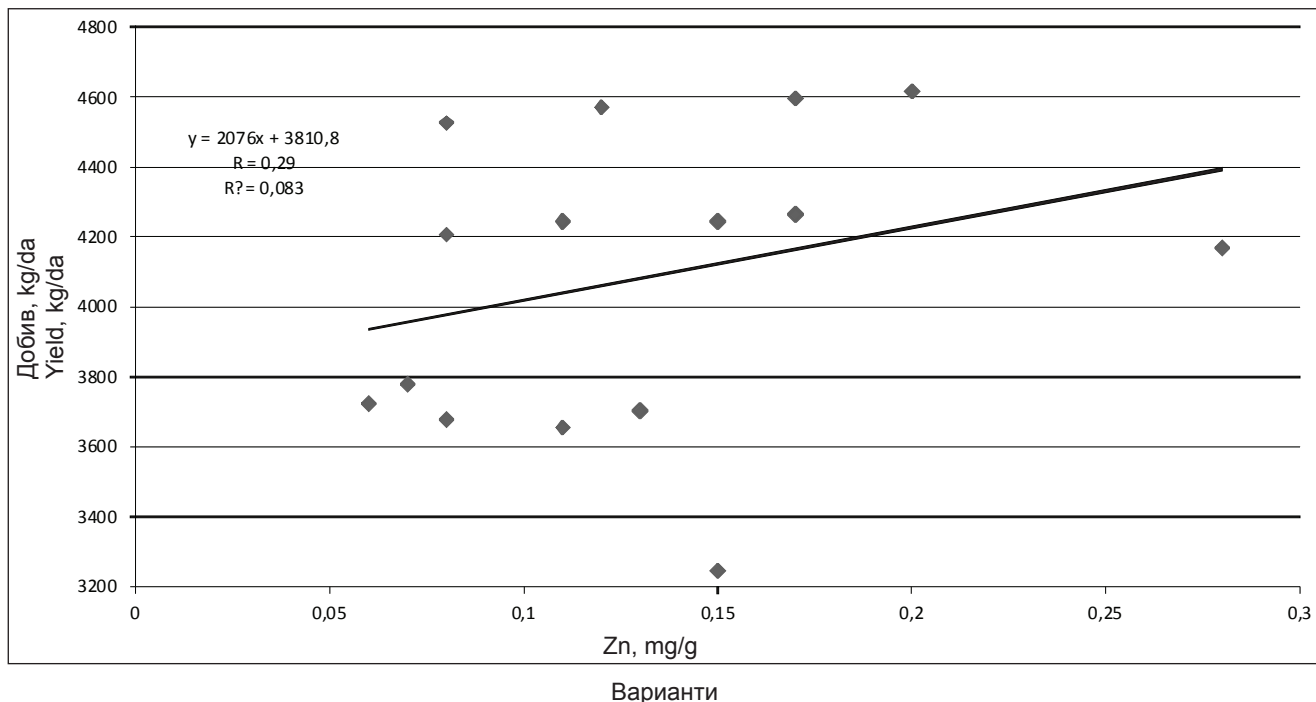
Fig. 2. Subordination between the content of Zn in leaves and leaf-interchange of gases in eggplant (a mean value for the period)

сока е скоростта на фотосинтезата при тези, които са с по-ниско съдържание на цинк, като най-висока скорост се установи при варианта, торен с $N_{24}P_{12}K_{12}$ ($28,54 \mu\text{mol m}^{-2}\text{s}^{-1}$). Стойностите на транспирацията също са в обратна зависимост със съдържанието на цинк. Най-висока стойност се установи при варианта, торен с $N_{12}P_6K_6$ – $2,18 \mu\text{mol m}^{-2}\text{s}^{-1}$. Устичната проводимост е с по-висока стойност при всички варианти на торене в сравнение с контролата – $0,04 \mu\text{mol m}^{-2}\text{s}^{-1}$, като разлики между изпитваните варианти не се установиха.

По-ниските стойности на фотосинтезата и транспирацията във вариантите с по-високо съдържание на цинк се дължи на задържащото действие на цинка по отношение на растежа. От задържането на растежа се повишава концентрацията на фотосинтетичните пигменти, увеличава се броя на клетките и намалява техният размер. По-дребните клетки са с по-малки устица и поемат по-малко

количество CO_2 , което забавя и интензивността на фотосинтезата.

На фиг. 2 са показани регресионните линии, отразяващи измененията на параметрите на листния газообмен в зависимост от количеството на цинка. Корелационната връзка (0,42) между цинка и параметрите на листния газообмен е умерена по отношение на транспирацията, много слаба (0,017) по отношение на скоростта на фотосинтезата и устичната проводимост (0,12). Коефициентите на детерминация показват, че в 42% от случаите промените на цинка ще доведат до промени в транспирацията, в 12% – в устичната проводимост и в 1,73% – в скоростта на фотосинтезата. Абсолютните изменения в параметрите на листния газообмен, които ще настъпят с единица изменение на цинка, са измерени с коефициентите на регресия, които са съответно за скорост на фотосинтезата $B = -2,3574$, за транспирацията $B = -1,6556$ и за устичната проводимост

1. $N_0P_0K_0$ - контр.	5. Hortigrow	9. $N_{12}P_6K_6$ +Hortigrow	13. $N_{24}P_{12}K_{12}$ +Hortigrow
2. $N_{12}P_6K_6$	6. Agroleaf	10. $N_{12}P_6K_6$ +Adroleaf	14. $N_{24}P_{12}K_{12}$ +Agroleaf
3. $N_{24}P_{12}K_{12}$	7. Kristalon	11. $N_{12}P_6K_6$ +Kristalon	15. $N_{24}P_{12}K_{12}$ +Kristalon
4. Фитона	8. $N_{12}P_6K_6$ +Фитона	12. $N_{24}P_{12}K_{12}$ +Фитона	

Фиг. 3. Зависимост между съдържанието на цинк в листата и добива на патладжан (средно за периода)
 Fig. 3. Subordination between the content of Zn in leaves and yield of eggplant (a mean value for the period)

$B = -0,0103$. Те показват, че с единица изменение на цинка параметрите на листния газообмен намаляват.

На фиг. 3 е показана регресионната линия, отразяваща изменението на добива в зависимост от изменението на количеството на цинка. Корелационната връзка между двата показателя е слаба (0,29). Коефициентът на детерминация е 8,3%, което значи, че в 8,3% от случаите промените на цинка ще доведат до промени в добива. Абсолютните изменения в добива, които ще настъпят с единица изменение на цинка, са измерени с коефициента на регресия, който е $B = 2076$.

ИЗВОДИ

Добивът е най-висок при варианта на торене с $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Kristalon – 4616,44 kg/da, при който съдържанието на цинк в листата е 0,20 mg/g.

Получените данни показват, че увеличеното съдържание на цинк в листата повишава концентрацията на листните пигменти при патладжана. Най-голямо количество цинк се натрупва в листата на патладжана след торене с $N_{12}P_6K_6$ + Фитона и $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Kristalon – съответно 0,28 mg/g Zn и

0,20 mg/g Zn. Най-много *хлорофил а*, *хлорофил b* и *каротиноиди* се съдържат в листата на растенията, торени с $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Kristalon, съответно – 2,50, 1,84 и 0,82 mg/g, следвани тези, торени с $N_{24}P_{12}K_{12}$ + Agroleaf, съответно – 2,49, 1,83 и 0,81 mg/g.

Нивото на почвения фон влияе различно върху количеството на цинка и фотосинтетичните пигменти в зависимост от вида на използваните листни торове. При вариантите, третирани с листния тор Фитона, съдържащ желязо и бор, количеството на цинка е по-високо, когато листното подхранване е извършено след внасяне на по-ниския почвен фон – $N_{12}P_6K_6$ – 0,28 mg/g Zn, а при вариантите, третирани с листния тор Kristalon, съдържащ магнезий, количеството на цинка е по-високо, когато листното подхранване е извършено след внасяне на по-високия фон – $N_{24}P_{12}K_{12}$ – 0,20 mg/g Zn.

При повечето варианти торени с комбинация от минерален фон и листно подхранване се увеличава усвоеното количество цинк от почвата и се повишава концентрацията на фотосинтетичните пигменти в листата вследствие на благоприятното отражение на цинка върху образуването на пигменти в листата, което от своя страна създава

предпоставка за повишаване интензивността на фотосинтезата.

Повишеното съдържание на цинк в листата намалява параметрите на листния газообмен при листно подхранване на патладжана с Kristalon.

ЛИТЕРАТУРА

Берова, М., В. Керин, Н. Стоева, А. Василев, Зл. Златев. 2004. Ръководство за упражнения по физиология на растенията. АУ – Пловдив.

Косицын, А. В. 1965. Распределение цинка между клеточным соком и остальным содержанием клетки в листьях томатов. Докл. АН СССР, 160, 5.

Школьник, М. Я. 1974. Микроэлементы в жизни растений. Ленинград.

Alexander, A., M. Schroeder. 1987. *Journal Plant Nutrition*, 10, 1391.

Alexandrov, A., Kamburova, M. 1985. *Mikrochimica Acta*, III, 159-166

Lichtenthaler, H. 1987. Chlorophylls and carotenoids: pigments of photosynthetic biomembranes. *Methods of Enzymology*, 148: 350-382

Pavlova, A., P. Buchvarov, G. Georgiev, T. Kudrev. 1986. Foliar fertilization. Berlin, ISBA, 316.

Planchon, C. 1976. Essais de détermination de critères physiologiques en vue de l'amélioration du blé tendre: les facteurs de la photosynthèse de la dernière feuille. *Ann. Amélior. Plantes*, 26, 4: 717-744

Shafshak, N. S. 1987. The productivity of eggplant as affected by foliar application of some microelements. *Annals of Agricultural Science*. Moshtonor, Egypt.